

Lotty's verhaal I

De jonge jaren (1924-1956)

autobiografie van Charlotte Van Handenhove, 1924-2013
(bewerking: Pol Hendrix)

IN haar laatste levensjaren is ons ma onder aanmoediging van haar kinderen begonnen aan haar memoires. Haar verhaal eindigt in 1956 met haar trouwdag. Op deze bladzijden vindt u de onverkorte maar taalkundig lichtjes bijgewerkte versie van haar verhaal. Het is enigszins fragmentarisch en er ontbreekt heel wat cruciale informatie. Op basis van wat zij ons in de loop der jaren heeft verteld, zouden we nog heel wat kunnen toevoegen, alleen, wij waren er niet bij en daarenboven willen we haar verhaal respecteren zoals ze het heeft opgeschreven op basis van haar herinneringen. Mag haar verhaal ons inspireren. Veel leesgenot! (PH)

Hoofdstuk 1: 1924-1933 – de Brusselse jaren

Toerke rond

Charlotte is mijn naam. Ik ben in Merksem geboren op 5 februari 1924. Ik was een braaf kindje, maar heel verlegen. Mijn moeder heette Jeanne Denis en mijn vader René Van Handenhove. Toen ik vier jaar was, moesten wij naar Schaarbeek verhuizen,

in de Rue Desiré Desmet 5. Mijn vader was chef van de accijnzen en in die tijd moesten zij alle vijf jaar van dienst veranderen. Ik ging er naar de kleuterschool en had vriendinnetjes.

Toen ik zeven jaar was werd mijn broertje geboren, op 5 oktober 1931. Dan begon de miserie! Ik moest op hem letten en met de 'voiture' 'toerke rond' rijden. Ik was zo bang telkens ik voorbij de kerk kwam want daar wierpen de kinderen zand in de voiture! En als ik naar de winkel moest, dan mocht ik er dikwijls niet langs van Paul, een jongetje van onze school.

Loos alarm

Op een dag ging ons ma naar de beenhouwer terwijl ze de patatjes al op het vuur had gezet, maar toen begonnen die te koken en er spetterde water op de stoof. Ik dacht dat het ging branden en riep: "Ca brûle!" en liep naar buiten. De burens kwamen kijken en ons ma kwam er ook aan. Ze gaven haar een stoel want ons ma was erg verschoten.

Ja, ik heb haar nog eens laten verschieten! Op een dag had ze me op de zolder opgesloten, toen ze me kwam halen zag ze me met een fles pe-

Rue Desiré Desmet 5,
huidige toestand

troleum in mijn hand. Natuurlijk dacht ze dat ik daarvan had gedronken en snel sleurde ze me mee de trap af tot bij de burens. Daar vroegen ze me eindelijk of ik daar wel van gedronken had, maar het was dus weer loos alarm.

Een grote vlakke

De tijd kwam dat mijn amandelen er uit moesten. Toen het mijn beurt was, begon ik te roepen: "Je dois faire pipi!" Toen ik uit de verdoving ont-

Bij mooi weer gingen we al eens wandelen in het park Josephat. De mode was toen: ma met een hoed en pa met een hoed en wandelstok.

In het park Josephat,
17 augustus 1930

waakte, lag ik op een grote zaal in het eerste bed. Ik herinner me dat ik toen een grote teddybeer kreeg van nonkel Adolphe, de broer van ma.

Soms mocht ik op straat spelen, dat was tof! Maar toen viel ik een keer op een muurtje en mijn voortanden vielen er zo uit.

Ondertussen moest ik al verder weg boodschappen doen, naar een grote winkel, de 'coöperative' noemden ze dat. Op de weg naar huis, liep ik verkeerd en begon te wenen. Ik zag een grote vlakke, allemaal zand, waar kinderen speelden. Een ouder meisje heeft me dan de weg gewezen. Ons ma stond al achter 't venster op de uitkijk.

de gebreide kleertjes zijn
van vééél latere datum

Chaise longue

Ik ging wel graag naar school. Ik herinner me een rode muts die ik had gehaakt als handwerk. Intussen was ik al negen jaar geworden. Toen al stond er bij ons een 'chaise longue', dus ik denk dat ma toen al veel moest rusten omdat ze last had van 'zenuwen'.

Dan kwam de dag dat er een grote verhuiswa-

gen voor het huis stond, want pa moest dienst doen in Antwerpen. Toen we vertrokken stonden de burens en de moeders van mijn vriendinnetjes elk in hun deurgat toe te kijken en ze wuifden toen we vertrokken.

Hoofdstuk 2: 1933-1938: Merksem en Wenduine

Annuntiaten

We woonden terug in Merksem, in de Begonialei 13. Ik ging naar school bij de Zusters Annuntiaten. Ze droegen een lang grijs habijt met een rode scapulier. Al goed dat er geen stieren in de omtrek waren! Ik moest weer Vlaams leren en het eerste oefenwerk was de 'Onze Vader' en het 'Wees gegroet'. Ik ging graag naar school. Ik had een vriendin: Elza Theunis. Later werkte ze in een bank in Brussel en is nooit getrouwd.

Op elf jaar deden we onze plechtige communie in de Sint-Franciscuskerk. 's Morgens om zeven uur in de eerste mis, dan om elf uur de hoogmis en om drie uur het lof. En op de tweede dag met een ander toiletje aan en met een hoedje, bijna hetzelfde als de priester op had. Paul, gij weet zeker de naam van dat hoedje? (nvdr: 'bonnet') Jaarlijks liepen we mee in de processie en gaan bidden bij de grot in de tuin van het klooster mochten we ook eens in het jaar.

Kalmthout

Ooit mocht ik met vakantie bij bomma en boppa in Kalmthout. Zij woonden in een groot huis met een grote tuin. Aan de overkant van de straat woonde Suzanne. Ik mocht achter op de fiets bij haar vader en zo reden we naar Heide om braambessen te plukken. Ook bij Suzanne heb ik rode bessen geplukt en aardappeltjes geraapt. Bij de bakker in de straat kocht bomma lekkere moppen. Het was een leuke vakantie.

Van Praetlei

In 1936 werd mijn zusje Marie-Louise geboren. Nu waren we al met vijf op ons appartement. Gedurende een korte tijd woonden bomma en boppa beneden in hetzelfde huis, maar het

was voortdurend ruzie met ons ma en toen besloot boppa een huis te kopen in Kapellen, maar ze woonden er nog maar twee weken toen hij overleed. Ondertussen moesten we van de eigenaar verhuizen omdat ons ma weer in verwachting was. We hebben toen een benedenhuis plus mansarde gevonden in de Van Praetlei 37. We hadden maar een kleine keuken om in te wonen, met de chaise longue. Daarachter was het pomphuis waar we ons ook moesten wassen en er was een grote veranda en een grote tuin met vijf fruitbomen. Iedereen sloep beneden, enkel Robert sloep op de mansarde. 't Schoonste van al was de WC: een houten plank met een gat erin en een deksel erop. Om door te spoelen goot je er een emmer water in.

Preventorium

Omdat ik nogal zwak was moest ik regelmatig op controle voor mijn longen, tot we te horen kregen dat ik voor zes maanden naar het Preventorium in Wenduine moest. Twee dagen vóór mijn vertrek werd mijn zus Monique geboren. Ons boppa was toen bij ons om te helpen met de bevalling. Op de trein heb ik Gilberte leren kennen, dat werd mijn beste vriendin. We sloepen met twaalf meisjes in een slaapzaal en elke morgen kwamen ze de koorts opnemen. Ieder had haar eigen lavabo. Gilberte sloep naast me en kreeg veel bezoek. Op een keer had ze chocolade gekregen, wat tegen het reglement was, en in bed aten we die in het geniep op. Op een dag moesten we iets innemen en in bed blijven liggen en we kregen daar allemaal diarree van. Dat was niet om te lachen ... Elke middag gingen we naar de 'plage' met speelgerief en een rood valiesje met ons drie-uurtje. In 't water

Van Praetlei 37,
huidige toestand

preventorium in Wenduine en slaapzaal

mocht ik niet van de dokter. In de zomer hadden wij allemaal hetzelfde kledingje aan, heel mooi. Na de zomervakantie kregen we les ter plekke. Ik herinner me een witte poes die ik op zwarte zijde had geschilderd. We gingen ook wandelen en zongen dan "Ginder staat de sterke watertoren". Elke zondag gingen we naar de mis. In de winter hadden we een donkerblauwe kapmantel aan, zo kwamen we al eens in het dorp. Op een dag bloedde ik uit mijn neus. Omdat het niet ophield legden ze me in de infirmerie. Ik lag daar helemaal alleen. De lichten gingen uit en de deur ging op slot. Toen begon ik te roepen! Ze waren me vergeten ...

En zo waren mijn mooiste jeugdijaren voorbij.

Hoofdstuk 3: 1938-1945: de oorlogsjaren

Lisette

Toen ik terug thuis kwam nam ma me mee naar school om te zeggen dat ik voortaan in het huishouden moest helpen. Eigenlijk mankeerde ons ma niks; het waren alleen 'zenuwen'. Mijn programma was: elke dag al het koper poetsen, van voor naar achter de grond dweilen enzovoort. In de namiddag mocht ik rusten. Ik las dan in

de kajotsters

"Lisette", een Frans boek met verhalen. De illustraties kon ik kleuren.

Kajotsters

Toen ik zestien was geworden, kwam iemand vragen of ik bij de VKAJ mocht. Het mocht, gelukkig! Ik leerde meisjes kennen zoals Elza en Mariette. Om de maand kregen we een spreekbeurt over het leven, de gezondheid enzovoort. We gingen samen naar Brussel om kardinaal Cardijn te horen spreken. Dat was heel indrukwekkend! Op Rerum Novarum gingen we in uniform in de optocht. Het was een massa jeugd. Ze kwamen van overal. Ik deed dit graag.

Een groot gat

Toen brak de oorlog uit. Ons ma was zo bang van de Duitse vliegers die overkwamen en beschoten werden dat ze niet meer thuis durfde te blijven. In de Brialmontlei woonde een tante van haar in een groot herenhuis. De gang was helemaal in marmer en er hing een grote koperen bel. Op de hoek bij het stadspark stond een kanon om op de vliegers te schieten. Als de sirene ging, moesten we bij de burens in de schuilkelder met nog vele andere mensen, tot het gevaar geweken was. Lang zijn we niet in Antwerpen gebleven; het was er veel te gevaarlijk!

Toen de Duitsers aan het Albertkanaal zaten vlogen de stukken tot in onze pêchenboom! Het ging er soms hevig aan toe! Terwijl wij in onze kelder zaten, liep ons ma altijd naar de burens. Onze pa had in de tuinmuur een gat gemaakt, juist groot genoeg voor ons ma.

De Duitsers kwamen goed vooruit en de Belgen achteruit! Wanneer ik naar de bakker ging, moest ik een witte vlag meenemen. Voor de vis moest ge aanschuiven. Alles ging met rantsoenzegels. Ons ma had het gedaan gekregen dat ik dubbel zegels kreeg omdat ik zagezegd zwak was.

Boerentram

De jongens van Merksem werden tot een zekere leeftijd geplaatst in Geluwe. Robert was toen negen jaar en kwam terecht in het gezin van de burgemeester. Hij had het beter dan wij!

We zijn een tijdje bij bomma geweest in Kapellen, aan de spoorweg - gevaarlijk want de Duitsers hadden het ook op de treinen gemunt! Intussen bleef pa in Merksem voor

zijn werk. Dus moest ik met de boerentram over en weer om er boodschappen te doen, de strijk enzovoort.

In die tijd heb ik gewerkt voor de moeder van Frieda die een wasserij had in Mariaburg. Ik sorteerde de was van de soldaten, maar ik weet niet meer welke. De Duitsers, zeker?

Toen we terugkeerden naar Merksem, liep het daar vol Duitse soldaten. Op een dag stond er een met een mitrailleur op de hoek van de straat: we moesten naar Holland. Dat wilden we helemaal niet. We gingen één nachtje slapen bij mevrouw Brugmans en haar dochter in de Duchastellei. De volgende dag gingen we gewoon terug naar huis.

Brasschaat

Niet veel later vernielden brandbommen een hele huizenrij in de Oude Barreellei. We zijn dan toch vertrokken omdat de dokter dat het beste vond in verband met ma haar 'zenuwen'. Met de kinderwagen volgeladen, ons ma op kop (toen kon ze wel stappen!) kwamen we bij het park van Brasschaat. Aan de ingang stond een groot huis, daar woonde een zus van bomma. Het eerste wat ze ons vroeg: "Edde golle potten en pannen bij?" De tuinman van het kasteel kwam er bij staan en zei: "Kom maar met mij mee. Ik heb daar een huisje staan waar je mag intrekken.

In het kasteel zaten de Duitsers, maar omdat de Canadezen oprukten werd het te gevaarlijk in het huisje en mochten we in de kelders van het kasteel wonen en koken mochten we in de keuken.

Op een nacht zijn de Duitsers gegaan en de Canadezen gekomen. De balzaal werd gebruikt voor de gekwetsten. In tenten werd er voor het eten gezorgd. Ondertussen lag ons ma buiten in een ligstoel, want het was een mooie zomer! Zelf had ik mijn huishoudelijke taken. De dagen vlogen voorbij ...

Serskamp

Toen konden we weer naar huis. Maar in 1945 begonnen de Duitsers met de vliegende bommen. Toen zijn we naar Serskamp gevlucht, het geboortedorp van onze pa. We konden iets huren in de Nieuwstraat, tegenover een voedingswinkel.

Daar woonde ook nog tante Laura en nonkel Jules. Zij kon goed Engels en zij vond niet beter

dan elke avond drie soldaten uit te nodigen om bij ons te komen kaarten! Ze heetten Paddy Lord, Johnny en 'uncle' Bill. Met ons ma hebben we veel gelachen omdat zij Engels, Frans en Vlaams dooreen sprak. Marie-Louise en Monique waren toen acht en negen jaar. In de weekends was ook pa bij ons.

De dag kwam dat die soldaten naar het front moesten. Na een tijdje kregen we bericht dat Paddy Lord was overleden. We gingen terug naar huis en Johnny bleef brieven schrijven naar tante Laura en altijd was er ook een brief bij voor mij. Hij had een schoenwinkel in Yorkshire en was verliefd op mij, maar op de duur schreef ik terug – met de hulp van tante Laura - dat ik niet naar Yorkshire zou komen en liever in België bleef.

Hoofdstuk 4:

1945-1956: het werkende leven

Naaïen

Ik ben een tijd naar de vakschool geweest om te leren naaïen, maar alleen in de namiddag, want 's morgens moest ik goed doorwerken om alles gedaan te krijgen. 's Avonds mocht ik naaïen. 's Zondags mocht ik een boek lezen.

Leopoldstraat

Onze pa moest voor zijn werk ook controle in de winkels doen. Zo kwam hij bij een zekere madame Lebrun in de Leopoldstraat, die op zoek was naar een winkeljuffrouw. Pa zei haar dat hij nog een werkzoekende dochter had. Ik

mocht direct beginnen en ook de boeken van de accijnzen bijhouden. 's Middags at ik mijn boterhammen op in de keuken, samen met de poetsvrouw en Louis de chauffeur. Er was ook een zoon van zeventien die mij dikwijls plaagde. Hij zette mij zomaar boven op de hoge kast! Maar dan kwam de tijd dat de winkel ook over de middag openbleef. Ik had pas om zes uur gedaan en op de tram was nooit plaats om te zitten. Thuis moest ik dan nog mijn eten opwarmen. Na drie jaar was ik het beu. Ik heb daar trouwens veel kou geleden.

Welvaart

Pa kwam ook op de Welvaart en vroeg daar of er geen plaats was op het bureel. Ik moest bij de chef komen en mocht op de facturatie-dienst beginnen. Ik zat aan een machine die alles kon als ge maar op de juiste toetsen duwde. Amai! De eerste dag had ik veel pijn in mijn rug. Ik dacht: dat ga ik hier niet volhouden, maar ik heb er toch acht jaar gewerkt!

Franse boeken

Ik moest heel mijn loon afgeven aan ons ma en kreeg dan een beetje zondaggeld. Uitgaan dat deden we in het Gildenhuis met de kajotsters. Er stond een piano en ik kon het niet laten om daarop te spelen met één hand en de meisjes dansten daarop. Ik ging naar de boekerij want ik las graag, ook Franse boeken. Zo leerde ik nog veel bij. In de week mocht er niet gelezen worden; ons bomma hield mij goed in 't oog. Ze was heel de winter bij ons. Er mochten op werkdagen ook geen vriendinnen langskomen of in de gang staan, want dan deed onze pa het licht uit.

Eerste liefde

Wat wél mocht dat was Jos Paret die Robert kwam halen voor de kajotters én hij kon kaarten. Dat heeft hij dan ook een paar maanden gedaan. Jos kon mij toch zo aanstaren! Ik denk dat hij 'een oogske op mij had', maar moest hij mij gevraagd hebben, ik zou drie keer nee gezegd hebben! Maar dan is hij naar het seminarie gegaan, als een late roeping.

Gilberte en haar ouders

Op een dag, toen ik de straat schuurde, knikte onze buurjongen en vroeg of ik eens mee naar de film ging. Hij was scoutsleider geweest en had ook aan het oostfront gevochten omdat het Belgische leger hem niet wilde aannemen omdat hij te jong was. Vijf keer heb ik hem ontmoet. Maar ons ma was alles te weten gekomen door de burenen met als gevolg dat hij niet meer binnen mocht komen. Ik heb daar veel onder geleden en ben toen ook vermagerd. Hij was mijn eerste liefde!

Hasselt

Ik werd zevenentwintig jaar. Gilberte was al eens op bezoek geweest voor acht dagen. Ze had verwacht elke dag ergens naartoe te kunnen gaan, maar ons ma dacht daar anders over. Ze had heel wat naaiwerk voor haar klaarliggen! Twee keer ben ik zelf naar Hasselt geweest als vakantie. Daar moest ik niet werken! We wandelden elke dag over de 'boulevard' of gingen naar naar een film kijken enzovoort. Thuis was de zomervakantie toch vooral gemaakt om de 'grote kuis' te doen!

Mariette

Mariette was gezinshelpster geworden. Het was zwaar werk. Algauw was ze overwerkt en moest in ziekenverlof. In die periode ging ik elk weekend naar haar en we speelden met

Lotty en Mariette

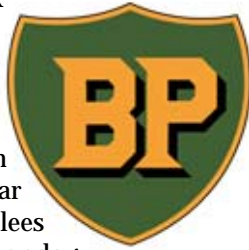
haar ouders gezelschapspelletjes. En wanneer ik ziek was kwam Mariette bij ons kaarten.

De stoefer

Zo gingen de weekends voorbij, tot we terug begonnen uit te gaan: Rocockxhuis, poppenkast, film. En zo heb ik Guido tegengekomen, precies op de avond vóór ik naar Gilberte ging. Ik vond het een 'stoefer'. Hij had graag een eigen zaak en een auto gehad. Hij had een brommer en daarmee is hij mij in Hasselt komen zoeken, maar heeft me niet gevonden.

Terug thuis maakte Guido een nieuwe afspraak. Hij leerde me alle namen van de straten en ik kwam ook alles te weten over de familie Hendrix. En moe dat ik was daarna! Hij werkte nog maar twee jaar in de garage van BP. Hij was de oudste van een gezin met tien kinderen. Zijn ouders konden alleen maar het hoognodige kopen. Vlees aten ze alleen maar op zondag.

Guido kreeg dus ook niet veel zakgeld. Hij had een treinabonnement om zo van Kontich naar de werkplaats op het Kiel te gaan.

Marie-Louise, Lotty, Monique + Robert (inzet)

Op 13 juni 1956 zijn we getrouwd. Ons ma had het huwelijk op haar eigen manier geregeld ...

Het potske

Ondertussen was de stemming bij ons thuis niet goed. Mijn ma bespote mij: dat ik geen jongens kon missen! Ze noemde Guido 'het potske'. Onze pa had de nummer van zijn fietsplaat laten natrekken, maar die stond niet op zijn naam en dat vonden ze heel verdacht. Omdat ik het beu was, maakte ik het uit. Maar een week later werd er aangebeld en wie stond daar? Guido natuurlijk! Bomma en ma waren er door gepakt en nog een week later mocht hij al blijven eten en kaarten.

het twaalfkoppige gezin van Alfons Hendrix (twee koppen ontbreken)

Ma,
we hadden je zo graag
een goede reis gewenst,
maar we hebben de kans niet gehad.
Je wist niet dat je ons ging verlaten
en wij hoopten dat je nog wat langer
kon blijven.
Je zou gauw weer thuis zijn, dacht je,
maar het is die andere Thuis geworden,
waar ieder ooit ieder weer zal zien.
Doe de groeten aan pa
en aan al die anderen.
Hou een plaatsje voor ons vrij
en als je daar ook met de kaarten speelt,
laat dan een ander ook eens winnen.
Tot ziens,
ma.

(tekst gedachtenisprentje)